

ਗੈਰ-ਰਿਪੋਰਟ ਯੋਗ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 10556 - 10558- 2010

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐੱਲ ਆਰ ਐੱਸ ਦੁਆਰਾ

... ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਚਰਣ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐੱਲ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਰਾਹੀਂ

... ਜਵਾਬਦੇਹ

ਨਿਰਣਾ

Sanjay Karol, J.

ਪਿਛੋਕੜ

1. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਿਵਲ ਰੈਗੂਲਰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 283 - 1984, ਮਿਤੀ 18 ਫਰਵਰੀ, 2010¹ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਰ ਏ - ਆਰ ਐਸ – 42- ਸੀ - 2010 ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਮਿਸ. ਨੰਬਰ – 6287-C - 2010, ਮਿਤੀ 28 ਮਈ, 2010 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 1 ਅਗਸਤ, 1981 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 248 ਆਫ਼ 1981 ਵਿੱਚ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੰਬਰ 186 -1981, ਮਿਤੀ 24 ਸਤੰਬਰ, 1981 ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਜਲੰਧਰ (ਹੁਣ ਜਲੰਧਰ) ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀਆਂ ਸਮਕਾਲੀ ਖੇਜਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

2. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ,

¹ Hereinafter referred to as “Impugned Judgment”

ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਲ 1942 ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰਚਰਣ ਸਿੰਘ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ/ਮੁਦਈ) ਨੇ 19 ਦਸੰਬਰ, 1978² ਦੇ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 4 ਮਰਲੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ 6000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਕ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ।

3. ਜਵਾਬਦੇਹ (ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬ ਜੱਜ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ, ਜਲੰਧਰ (ਹੁਣ ਜਲੰਧਰ) ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕੁਝ ਮੁੱਦੇ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਜਾਇਦਾਦ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ 50 ਜਾਂ 60 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀਆ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਂਟਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਐਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਈਮਪਿਉਂਡ ਜੱਜਮੈਂਟ

4. ਮਾਨਯੋਗ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ) ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ-ਕੀ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ

² Hereinafter referred to as "disputed property"

ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਅਤੇ, ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹਿ-ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੈਟਲਡ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

5. ਡੀ ਡਬਲਯੂ 1, ਡੀ ਡਬਲਯੂ 3 ਅਤੇ ਡੀ ਡਬਲਯੂ 4 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਬਜ਼ਾ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਕਥਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ "ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ" ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਚੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ

6. ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ੇਅਰ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ [ਇਸ ਅਧਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ

ਜੈ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ³, ਰਾਮਦਾਸ ਬਨਾਮ ਸੀਤਾਬਾਈ ⁴ ਅਤੇ ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ⁵ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 3 ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ] ਅਤੇ, ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਖਾਸਕਰ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ, ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਜਾਇਦਾਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ

7. ਧਾਰਾ 100, ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹਨ। ਧਾਰਾ ਖੁਦ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਪੀਲ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇਕਪਾਸਡ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 100 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। **ਨਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਜੱਜ ਕਮਲਾ** ⁶ (2 ਜੱਜ ਬੈਂਚ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

"27 ਹੀਰੋ ਵਿਨੇਥ ਬਨਾਮ ਸੇਸ਼ਾਮਲ [ਹੀਰੋ ਵਿਨੇਥ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਸੇਸ਼ਾਮਲ, (2006) 5 ਐਸ. ਸੀ.ਸੀ. 545] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੁਨੀਲਾਲ ਵੀ. ਮਹਿਤਾ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ [ਚੁਨੀਲਾਲ ਵੀ. ਮਹਿਤਾ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੈਂਚੁਰੀ ਐਸ. ਪੀ. ਜੀ.] ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਐੱਮ. ਐੱਫ. ਜੀ. ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1962 ਐਸ. ਸੀ. 1314] ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਮੂਹ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਨ। ਹੀਰੋ ਵਿਨੇਥ [ਹੀਰੋ ਵਿਨੇਥ ਬਨਾਮ ਸੇਸ਼ਾਮਲ, (2006) 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 545] ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪੈਰੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ: (ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. 554, ਪੈਰਾ 21)

³ (2009) 15 SCC 747

⁴ (2009) SCC 444

⁵ (2001) 8 SCC 24

⁶ (2020) 19 SCC 57

"21. ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਧਾਰਾ 100 ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਾਕੰਸ਼ "ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਸਵਾਲ" ਨੂੰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ, "ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ" ਨੂੰ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸਾਰ, ਜ਼ਰੂਰੀ, ਅਸਲ, ਠੇਸ ਮੁੱਲ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਦੇ, ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਕਾਦਮਿਕ ਦੇ ਉਲਟ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ "ਆਮ ਮਹੱਤਵ ਦੇ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਯੋਗ ਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 109 ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 133 (1) (ਏ) ਵਰਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਨ ਦਿੱਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ (ਗੁਰਨ ਦਿੱਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ , 1928 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਐਨਲਾਈਨ ਪੀ. ਸੀ. 31: (1927-28) 55 ਆਈ. ਏ. 235: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1928 ਪੀ. ਸੀ. 172] ਵਿੱਚ ਵਾਕੰਸ਼ "ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ" ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਾ 100 ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. (ਸੋਧ ਐਕਟ, 1973 ਦੁਆਰਾ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੀ ਆਖਰੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਆਮ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਚੁਨੀਲਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ [ਚੁਨੀਲਾਲ ਵੀ. ਮਹਿਤਾ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੈਂਚੁਰੀ ਐਸ. ਪੀ. ਜੀ. ਐਂਡ ਐੱਮ. ਐੱਫ. ਜੀ. ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1962 ਐੱਸ. ਸੀ. 1314] ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਰਿੰਮਲਪੁਡੀ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਨੂਨੀ ਵੀਰਾਜੂ [ਰਿੰਮਲਪੁਡੀ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਨੂਨੀ ਵੀਰਾਜੂ, 1951 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਐਨਲਾਈਨ ਮੈਡ 100: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1951 ਮੈਡ 969]: (ਚੁਨੀਲਾਲ ਕੇਸ [ਚੁਨੀਲਾਲ ਵੀ. ਮਹਿਤਾ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੈਂਚੁਰੀ ਐੱਸ. ਪੀ. ਜੀ.] ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਐੱਮ. ਐੱਫ. ਜੀ. ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1962 ਐੱਸ. ਸੀ. 1314], ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 1318, ਪੈਰਾ 5)

'5. ... ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ 'ਤੇ ਮਤਭੇਦ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਜਿੱਠਣਾ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਸਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।'

28. "ਸਾਰਥਕ" ਹੋਣ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਬਹਿਸਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮੱਗਰੀ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

(ਜੇਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਘਾਟ ਤੁਰੰਤ ਵਿਵਾਦ ਲਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 100 ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਜਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

9. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪੰਕਜਕਸ਼ੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਲ. ਆਰ. ਬਨਾਮ ਚੰਦਰਿਕਾ⁷ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਲਵੰਤ ਕੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ⁸ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟ ਐਕਟ, 1918 ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਸੀ, ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"25. ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲਵੰਤ ਕੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ [ਕੁਲਵੰਤ ਕੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, (2001) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 262] ਦੇਵਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ

⁷ (2016) 6 SCC 157

⁸ (2001) 4 SCC 262

ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ (ਸੇਧ) ਕਾਨੂੰਨ, 1976 ਦੀ ਧਾਰਾ 97 (1) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਧ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਧਾਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਧਾਰਾ 97 (1) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ" ਸਮੀਕਰਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 97 (1) ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਸੇਧ ਰਾਜ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ VII ਸੂਚੀ III ਐਂਟਰੀ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੇਧ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇ ਇਹ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਵਿੱਚ 1976 ਦੀ ਸੇਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੇਧੇ ਗਏ ਮੁੱਖ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 97 (1) ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ "ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ" ਸ਼ਬਦ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 122 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਰੱਦ, ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

10. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿੰਦਰ ਬਨਾਮ ਸਰੋਜ⁹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

"16..... ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਲ 1918 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਸੰਗਠਨ ਐਕਟ, 1966 ਦੀ ਧਾਰਾ 88 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ,

⁹ 2022 SCC OnLine SC 1026

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਨੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸੰਗਠਨ ਐਕਟ, 1966 ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਤਹਿਤ ਸਾਬਕਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਜੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟ ਐਕਟ, 1918 ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। "

11. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 100, ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

12. ਰਾਮਦਾਸ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਅਤੇ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਹਿ-ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਅਵਿਭਾਜਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਖਰੀਦਦਾਰ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸਾਂਝੀ ਮਾਲਕੀ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਹਿਭਾਗੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

13. ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਚੰਗੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 3 ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, (ਅਦਾਲਤ ਡੀ ਡਬਲਯੂ 4 ਦੇ ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ)। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵੇਚਣਾ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ (ਸੁਪਰਾ) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ 4 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਚਰਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਝਲਕਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

14. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਥਿਰ ਹੈ। ਨਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਤੱਥ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਨ:

"(i) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਦਾਰਥਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ; (ii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਗਲਤ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਹਨ; ਜਾਂ (iii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੇਝ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਇੱਕ

ਫੈਸਲਾ, ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਘਾਟ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਬੂਤ, ਖੋਜ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

15. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐੱਮ. ਅਰੋਕੀਆਸਾਮੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ¹⁰ ਐੱਲ. ਆਰ. ਰਾਹੀਂ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਮਥਲ ਬਨਾਮ ਮਾਰੂਥਾਥਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ¹¹(ਦੇ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੋਕ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ "ਪਦਾਰਥਕ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ" ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਏਗੀ।

16. ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 3 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਜਾਂਚ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਬਾਰੇ ਪਦਾਰਥਕ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਦ ਆਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ, ਇਸ ਦੇ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ

¹⁰ (2021) 12 SCC 529

¹¹ (2018) 18 SCC 303

ਦੁਆਰਾ, ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 3 ਨੇ ਵੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਤੱਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਡੀ ਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਡੀ ਡਬਲਯੂ 3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

17. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਵਜੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

18. ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ।

..... J.

(Abhay S. Oka)

.....J.

(Sanjay Karol)

ਮਿਤੀ: 24 ਜੁਲਾਈ, 2023

ਸਥਾਨ: ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।